

Posudek oponenta bakalárskej práce

Tadeáš Černý, *Zvířecí kosti z hradu Sion*. Ústav pro archeologii, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2024. 53 stran.

Predložená bakalárska práca je venovaná problematike zvieracích kostí z jedného z ikonických hradov spojených z obdobím husitských vojen. Jej hlavným cieľom je na základe archeozoologickej analýzy rekonštruovať stravovacie zvyklosti a hospodárske aktivity obyvateľov hradu Sion (okr. Kutná Hora), ktorý počas 20tych a 30tych rokov 15. storočia fungoval ako súkromné sídlo Jána Roháča z Dubé. Krátky časový úsek, existujúce písomné zmienky a archeologický výskum, no najmä množstvo a zachovanie zvieracích zvyškov robia z vybranej lokality atraktívny objekt interdisciplinárneho výskumu.

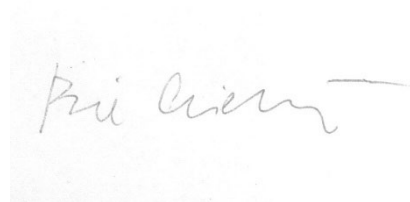
Práca Tadeáša Černého sa skladá z teoretickej a praktickej časti. Po úvode nasleduje kapitola 2, ktorá stručne sumarizuje dejiny archeozoologického bádania na hradoch v Čechách a charakterizuje chov a lov zvierat v stredoveku. Krátky text (s. 8-9) je z veľkej časti prevzatý z analýzy L. Kovačikovej a P. Drnovského (2023) hradu Modřice a hoci autor využíva aj iné zdroje, v časti venovanej hospodárskym zvieratám (kap. 2.2) by bolo vhodné sústrediť pozornosť na hradné lokality a relevantný úsek stredoveku. Táto časť by mala priniesť viac kritiky a zhodnotenie poznatkov týkajúcich sa hospodárstva a stravovania na vrcholno a neskorostredovekých hradoch. V nasledujúcich kapitolách sa autor venuje histórii a geografii hradu Sion. Kapitola 3 prináša stručný prehľad archeologických výskumov (s. 10) a písomných zmienok (s. 10-13) ako aj opis vnútorného usporiadania architektúr (s. 13-16). V krátkom súhrne tiež opisuje historické udalosti vrátane násilného zániku hradu v roku 1437 (s. 16-17). Táto časť práce je v porovnaní s rešeršou archeozoologických poznatkov oveľa obširnejšia a to aj vzhľadom na dôležité (no azda zbytočne dvojjazyčné) prepisy písomných prameňov alebo informácie o zachovalosti osteologického materiálu, ktoré trošku rozbíjajú text venovaný histórii hradu (s. 10). Teoretická časť práce končí kapitolou 4, ktorá je venovaná lokalizácii a opisu prírodného prostredia (s. 18-19), pričom túto by bolo vhodné presunúť pred kapitolu 3.

Jadro práce tvorí archeozoologická analýza, pozostávajúca z opisu materiálu a metodiky (kapitola 5) a prezentácie výsledkov (kapitola 6). Autor spracoval spolu 1699 kostí, zubov alebo fragmentov kostí, no vďaka chýbajúcej dokumentácii iba zhruba 8% nálezov bolo možné lokalizovať vzhľadom na stav dokumentácie a vreciek so vzorkami (s. 20). Pri opise materiálu chýba zmienka o spôsobe získavania kostí v teréne, hoci archeologický výskum zo 60tych rokov minulého storočia dovoľuje tušiť absenciu preosievania alebo preplavovania. S tým môže súvisieť skreslenie druhového sortimentu (rybie kosti neboli zistené), hoci v podhradí, ako autor uvádza a v diskusii tiež konštatuje, existoval rybník. Z metodického prehľadu je zrejmé, že Tadeáš Černý si dokázal v priebehu roka osvojiť základné poznatky anatómie a zoológie vrátane špeciálnych postupov k odlíšeniu jednotlivých druhov, určovanie veku a pohlavia, osteometrické a kvantifikačné metódy (s. 21-28). Vo finále ich tiež úspešne aplikoval vo vlastnom výskume. Výsledky (s. 29-46) sú prezentované štandardným spôsobom vo forme tabiel a diagramov, pričom iba niektoré, ako napr. druhové zastúpenie v jednotlivých sektoroch nemožno považovať za smerodajné vzhľadom na nízky počet lokalizovaných kostí (s. 31, Tab. 12), príp. menej informatívne, vzhľadom na veľký počet zobrazených kategórií (s. 34, Graf 1) či chýbajúce informácie o sume hodnotených prípadov (s. 40, Graf 9). Kapitola Výsledky uzatvára porovnanie podielu kostí hlavných hospodárskych druhov na hradoch Sion, Modřice, Lelekovice, Rokštejn a

Skály. Dominanciou hovädzieho mäsa v hradnej kuchyni sa Sion podobá jedine hradu Skály, o ktorom sa však (rovnako ako o ostatných hradoch) v texte nedozvieme viac. Je to škoda, lebo práve vyhodnotenie dát v kontexte súvekých lokalít otvára autorovi nové interpretačné možnosti. Treba tiež poznamenať, že porovnanie lokalít by už mohlo byť súčasťou kapitoly Diskusia (s. 47-48).

Záverečnú časť práce považujem za argumentačne slabšiu, čo azda súvisí s časovými možnosťami jej prípravy. Skĺzava sa tu viac krát do tvrdení alebo úvah, ktoré nemajú úplnú oporu vo výsledkoch archeozoologických analýz. Získané dáta totiž pomerne dobre reflektujú písomné zmienky o obstarávaní mäsa a potravín obyvateľmi hradu prostredníctvom krádeží dobytky určeného pre pražský trh a panovníka (s. 12 “...*napadal susedy, loupil a z podnětu některých pánů, pro něž, jak se zdálo, byl mír škodlivý a válka prospěšná, dráždil i Zikmunda, kradl mu stáda dobytka a vína, dovážená z Uher, způsobil, že všechny cesty se staly nejistými a nebezpečnými.*”). Autor naopak konštatuje (s. 47), že “*hrad Sion byl místem vlastní živočišné produkce*”, pričom neviem aký široký areál si pod pojmom „hrad“ vlastne predstavuje. Aj zázemie? Lebo podľa opisu samotný hrad patrí medzi malé a bol bez vodného zdroja. Dáta tiež ukazujú chýbanie najmladších vekových kategórií hospodárskych druhov zvierat (neonatus), prevahu mäsitých častí v odpade (u tura), alebo absenciu samíc (u ošípanej), čo skôr svedčí o Sione ako mieste konzumu a nie produkcií. Zvieratá mohli byť porazené a spracované v hradnom areáli, no v minulosti sa zvykli zužitkovať všetky časti kadáveru. V kontexte histórie a archeológie hradu Sion znejú tiež nepravdepodobne úvahy typu “*chovu ovcí na vlnu*” alebo “*přítomnost dospělých jedinců nutná k udržování soběstačného chovu*”. Rovnako záver, že “*zdejší hospodářská situace odpovídá ostatním pozdně středověkým hradům*” naráža na výsledky porovnania vybraných hradov (s. 47).

I keď viaceré interpretácie bude nutné ešte v predloženej práci prehodnotiť alebo rozvinúť (azda v nadväzujúcom projekte diplomovej práce?), výskum Tadeáša Černého zaujímavo dopĺňa históriu hradu Sion a rozširuje bázu poznatkov o zvieratách a ľuďoch na stredovekých hradoch. Bakalársku prácu preto doporučujem k obhajobe s návrhom klasifikácie *veľmi dobre*.

V Nitre, 5. septembra 2024

Mgr. Zora Bielichová